

Baltijas Semifohpis.

Isnahf Selgawâ is nedelas.

Maksä bes pеesuhtishanas: no 1. Maija libds gada galam 1875 — 1 r. 50 f.; par gadu 2 r., par pusgadu 1 r. 10 f., par 3 mehn. 60 f., ar pеesuhtishanu: no 1. Maija libds gada galam 1875 — 2 r.; par gadu 2 r. 50 f., par pusgadu 1 r. 40 f. un par 3 mehniesheem 90 f.

Medažijs un ekspedīcijā Katoku eelā № 2. — Sludinājumus veiem ū. Ullunana ļ. grabmūtu bohde, Katoku eelā № 8.

Nº 26.

Treshdeenà, 22. Oktobri.

1875.

Nahdītājs: No Jelgavas; No Maskavas; Brūmmers; Gefuhtīts; Relatīvi notikumi; No Jaunpiles; Baltijas laukflokas; Andēle Kreevījā; Vidzemes plauja; Tehrpatas studentu skaitis; Semkohybiās veedribas un semkohybu attīstīšanahs; Lauksaimniecīgas webstūres; Mahju-lohyu audzināšana; Tīkuma un netīkuma alga; Bahrpaš; Sludinājumi.

Ginas.

No Jelgawas. Neti buhs peedīhwots, ka pee mumš, Baltijas gubernāš, jau ar pirmahm Oktobra deenahm eestahjabs vastahwiga seema, un ka ap 10. Oktobri šur un tur jau ar kamanahm brauz. Aukstums ir tik pastahwigs, ka it nopeetni pret to jakaro ar seemas eerohtscheem. 18. Oktobri bija fals lihds 10 grāhdeem. Osird ka dascheem kartupeli palikuschi apakša sneega, ziteem atkal nau bijis eespehjams ūwus laukus apstrahdaht. Andele wehl wiſur wahja, kā jadohmā zaur tam, ka ahrsemē vēži muhsu labibas nau nekahda leela peeprasišana. Par ruđseem malkā (par puhru) 220—265 l.; par kweeſcheem 320—4 r.; par meescheem 210—220 l.; par ausahm 130—170 l.; par firneem 270—325 l.; par kartupeleem 75—1 r.; par birkawu ūeena 4—5 r.; par pohdu ūweesta 540—560 l.; par linufehklahm (par muzu) 7—9 r.; par ūtkehm 14 r. (Leepajā) — 16 r. Rihgā; par ūahli (p. birkawu) 6—675 l.; par krohna ūineem (p. pohdu) 2—220 l. Wiswairāk malkā Rihgā, wišmasāk Leepajā; Jelgawa eet pa widus-žetu, Wentspilē, kā jau pagahju-ſchā Nr. ūavjahm, ar andeli mas weizahs.

Maskawas „Wahzu aw.“ raksta, ka tur jau 7. Oktobri braukuschi ar kamanahm, kas 10 gadu laikä nau preedsihwots. Dselsszela wagoni zaur sneegu un pat sneega puteneem lihds 10 stundahm aikaweti, ziti nosklidejuschi no sleetehm.

Kreewu komandants pabré kluſahs juhras kugeem, kon-treadmirals Brümmer, 18. Junijā apmekleja Japanes keiſaru, kuruſch winam wehlejīs laimigu pahrkluhſchani mah-jās un uſdewis, muhſu augſtam Rungam un Keiſeram iſ-fazīht wina uſtīzigu draudſibū un padewibū. Brümmeris dabujis Japanes keiſarenes bildi.

(Gesuhtihcts). „Zeen. redakzijai pateizohs par finahm
21. „Balt. Semk.“ Nr., is kurahm redsam, kahdi wihi
veeder pee ta fauktahs 30. Augusta „swehtku-komitejas“.
Telgawä. Tik brihnobs, ka P. Allunana fungis tizis par
preefschneku, jozik man finams, tad scho weetu eenehma,
no eesfahkuma, zits wihrs, kas tadehl eshoft no komitejas
issstahjees, ka kahds komitejas lohjeklis lizis drukaht 1000 bee-
dribas fahrtschu, no kurahm kahdas 300 jeb druszin masak, jeb
ari warbuht wairak, katra par 3 rubleem, bes numura likuschas
pahrohtas; pehz apmehra, tad nu buhtu eenemti kahdi
900 rublu par beedribas fahrtehm ween. Kad eewehro,

ka 1872. gadā tikai nōle h mā Latv. beedribu dibinaht un toreiš kahdeem 5 wihireem tikai usdewa, par beedribas apstiprināšanu gahdaht, kadehk tad ari wineem zīta usdewuma nebija, tad nemas newar isprast, ka šķēr wihi, jeb tee, kas wehlak winu weetā eestahjabs, sevi drīksteja nosauktees par „fwehtku-komiteju” un jo wairak jabrihnahs, kā weens lohzeķlis, un lai tas ari buhtu preekschneeks, drīksteja apstelleht jau 1872. gadā lohzeķku kahrtes preeksch beedribas, kas wehl šhodeen nau peedsimuse, un šchihs kahrtes par 3 rubleem gabala pahrdoht jeb līkt pahrdoht! Waretu dohmaht, ka warbuht naudas truhkums preeksch nedsimušahs beedr. uš ūho ehrmoto lihdselki speedis; bet no šchihm dohmahm jaatgreesahs, kad dīrd, ka par dašcheem drūkateem papihireem wehl neesoht aismaksats un ka preeksch nedsihwahs beedribas nelahdas isdohschanas wehl neesoht bijuschas, kur tik dauds naudas buhtu bijis waijadfigs, ka no 900 r. ne drūkas naudu par fludinajumeem u. t. pr. ne-eespehja aismaksah. Wehl jo dihwaini ir „fwehtku-komitejas” lohzeķku išturuschanahs, kad eeweħro, ka tee wehl ne šhodeen ne ar wahrdinu nau atbildejuschi uš tāhm pēprasīšchanahm „Baltijas wehstnesi”, „Semkohpi” un „Mahjas weefi”! Laikam neweens no mineteem kungeem awises nelaļa. Ieb war ari buht, ka wini tur apaksch fawa gohda, atbildeht tāhda neezina deht, kas nau leelaks ka 900 jeb kahdu pahrs tuhksostschu rublu. Uš wiſu wihi iſleekahs, ka pret tāhdu iſzeetigu kluſuzeſchanu laikam buhs jo aſaki lihdselki jaſleeto, kā par pēmehru ūarkanais galds, kas tatschu katra wesela zilwēka mehli ūpehj atkluħdiht. Bet preeksch tik dauds taisnibas mekletajeem, kā ūchinī leetā rastohs, ne pē weena ūarkanā galda laikam nebuhš ruhmes, tadeht es proponeereju, lai wiſi tee, kas nedsihwahs Zelgawas Latv. beedribas paſħeezelta preekschnezzibai fawus trihs rublus 1872. gadā nodewuſchi uš augleem, ūho kapitalu lihds ar $3\frac{1}{2}$ gada zinsebm nowehl kahdam labdarigam mehrkim, kā par pēm. preeksch faldā meerā duſoſchahs beedribas pēminas staba, kas uš wiſu wihi buhtu zelams, lai to wihi mahrdi Latweeſcheem nenahk aismirſchanā, kas ūchinī leetā tik ismanigi un ruhpigi strahdajuſchi un tadeht pehz taisnibas tautas pateizibu iſpelnijsches. Ieb waretu ari to naudu ar wiſeem augleem, uš ko tatschu neweens tautas wihrs preeksch sevis paſcha wairs nezerehs, nowehleht preeksch ihpaſcha darba-nama, kas b v̄htu zelams preeksch

tahdeem, kam noveetna darba truhkst un kas tohs atgahdi-natu vee ta wahrda: „ar fweedreem tawā waigā terv buhs maiši ehst.“ Us wiſu wiſsi tad roſtohs kahds, kas runā ſtahwoscho „fwehtku-komiteju“ it noveetni uſaizinatu, lai ta dohd atbildi eelsch tahs buhſchanas to 900 rublu un ta 30. Augusta fwehtischanas jeb naudas eekajeereſchanas un nolikſchanas us angleem. *)

Dauds Latv. wahrda: Chr. Ehrſchkiſ.

Zaur neapdohmibu ir atkal daschi ugungrekhki iſzehluſchees. 25. Sept. aifgahja ar uguni Radebandsruhes Tschabiski mahju istaba; ſkahde 303 r. 65 f. Kahda meita ſtrahdajuſe weena pate kambari un no ta ifeedama atſtahjuſe ſkalu ſceenā ſtarpa, kura ſahkuſe degt.

28. Sept. nodega Peenawas Muſchneek mahju rijs, tāpat zaur neapdohmibu, zaur ko notikuſe ſkahde no 600 rubleem.

Preeksch kahda laika mesha ſaglis ſaschahwa ar ſkroh-tehm kahdam Ruzawa ſmeshargam rohku, kura bija ja-nokem. Wainigajſ nodohts teesahm.

Lapskalnes 2 mahju gani, 10 un 11 gadus wezi, 5. Oktobri ne tahl no rijs, kahda ſilē, ſakuhra uguni preeksch ſafildiſchanahs. Wehſch uguni dſina us rijs, no kam ta ſahka degt un parviſam nodega. ſkahde 120 r.

No Jaunpils, Kurſemē. Pee mums ſhogad lauku augli puſlihds labi, tik par kartupeleem ir ko papeezeatees, tee ir lohti labi iſdewuſchees! Kohka auglu turpreti maſ un ihpaſchi ahboli, kas no pawasara it labi aismetahs, nelaikā no tahrpeem tika nomaitati.

Deemschehl ſaglu darbs pee mums ſchoruden daudī paſtra hdatē. Pakimſchu mahjā bija puſcheem klehts uſſlehg-tamun wiſi ſlapji attaiſili,zik latrā naudas bijis, tik iſ-n ats, kohpā lihds 80 rubl, un wehl wiſas drehbes ſakenutas us klehts ſleegſni, tā kā wareja dohmaht, ka ſaglis brētu tīzis iſtrauzets un nau warejis ſawu darbu lihds galam paſtrahdat. Bet pehz pahri nedelahm nahzis pee gaſmas, ka ſho kauna-darbu weens no paſchu puſcheem padarijjs. Wiſi trihs mahju puſchi to nakti bij gabjuſchi „pee meitahm“; weens, tas ſaglis, pahrnahis ahtaki, ſawu nodohmatu darbu padariht, un ari pats ſawu ſkapi iſkrahwiſ; atkal pirmajſ winsch bij līzis mahzitajam Deewu luht, pahri nelaimi un ſkahdi, kas winam notikuſe.“*) Tad winsch iſſohlija 15 rubl. pateižibas tam, kas uſrahditu to ſagli, un lai nemas us winu ſaunas dohmas naturetu, winsch bij tapinajis 1 rub. no mahju meitas, ar ko mak-faht mahzitajam par Deewa luhtſchanu. Newaredams noturetees no pahrleekas tehreſchanas, winsch ſewi pats nodewahs teesahm, jo ſaimneeks, Schepſky f., zaur to

nahza us tahm dohmahm, waj tehrmanis tik pats nau taſ ſaglis? Pagasta polizeja us S. f. peerahdiſchanu uſſahla iſmekleſchanu, kurā wainigais wiſu ſawu grehku iſteiza. Tagad wiſch ſtahw tahlakā iſmekleſchanā pee pilſteefas.

Us tahdu pat wiſsi bija Laukumuischaſ pagasta. L. Duppur mahjā, puſis puſim naudu iſnehmis, kas ari zaur ſaimneeka uſmanibu nahza pee gaſmas.

Un tā ari wehl Laukumuischaſ wezam kalejam ſchōrudens iſſagts labs naudas grafiſ ar wiſu naudas lahdī, fo tas opaſch gultaſ tureiſis ar ſehdehm peflehgatu un kur eelschā vijuſchi 600 rubl. papihrōs un ſkaidrā naudā wai-rāk kā 50 rubl. ſudr. un wezmohdes ſtipri ar ſudrabu ap-kaſts pihpis; bes ka buhtu eespehjams kahdas pehdas pee-diſht. Tadeht, ka wehrtex-papihru noſuſchana tuhlit kredit-bankai peerahdita, minetee 600 rubl. kalejam nesudihs, jo pehz bankas likumeem pehz tāhdas peerahdiſchanas noſagtohs papihruſ iſſaka par nederigeem un winu weetā ihyafchneeks dabo zitus.

30. Auguſta tika kahda Jaunpils mahjā weesibas wakars iſrihklots, muhſu ſchehliga Keiſera wahrda deenai par gohdu, un Latvju brihwibai par atminu. Tika uſſaukta muhſu ſchehligam Keiſeram „auguſta laime“, kas par Latvju labklahſchanohs tik ruhpigi gahdā. Pehz tam tika no wiſeem weeſeem kohpā dſeedats, ar muſika pawadiſchanu, „Deewa ſargi Keiſeru“, „Deewa ſwehti Kurſemi“ u. t. j. pr. Katra weesa waigā wareja laſiht tahs dohmas: jaufaka ſatikſchanahs Latweeſcheem newar buht, kā tahdu wakaru iſrihkoſchana! Kur tuvi un tahli ſateekahs un aprunajahs pahri tautas attihiſchanohs un pahri ſawu pelnas awotu jeb ſemkohpſchanu, zits zitu pamahzidami un ſawas dohmas iſteikdamī un kurā ſlabakas, tahs pa-turedamī; kur jaunekli un jaunekles zits no zita war mah-zitees iſglihtibu un kohpā newainigi preezeatees; tur ſlabais gars lauſchu wiđū, un tahda gohdiča ſa-eeschanahs ir teeſcham ſimtkahrt ſlawenaka un ſekmigala, ne kā pa ſrohgeem wasatees, rāhdamees un ſaudamees!

Beigās dſirdeju ka daudī no weeſeem wehlejahs us preekschu no augļas Waldbihas iſluhgtees atlaufſchanu, ſem-kohpju ſa-eeschanas notureht.h.....g.

Kreewu awiſe „Golos“ atrohdahs kahds eefuhlihts rakſteens, kurā Baltijas guberniju ſkohlas buhſchanā tohp par labaku uſteikta, neka zitās Kreewijas gubernijās. Baltijā eſoht us 670 eedſhwotajeem weena ſkohla un us 13 eedſhw. weens ſkohlens, kamehr zitās Eiropas Kreewijas dalās eſoht tikai us 3435 eedſhw. weena ſkohla un us 84 eedſhw. weens ſkohlens. Starp ſchējeenes jaunakeem ſeme-nekeem eſoht lohti reti kahds, kas nepaſiħſtoht rakſtus. Tā starp 591 jauneeem kareiweem, kas iſgabjuſchā gadā no Igaunijas kara-deenastā eestahjuſchees, tikai 35 atrasti, kas nau mahzejuſchi laſiht un rakſtih. Rakſtitais zerē, ka tahdu ſkaitis buhſchoht gadu pehz gada pamafinatees, jo Igaunija ſkohlas eſoht pehdigōs trihs gadōs $3\frac{1}{2}$ reiſes paleeli-nauſchahs. Tad rakſtitais peemin Igaunijas un Kurſemes jaunds lauku-ſkohlu ſlikumus no 25. Aprīla ſch. g., zaur ko abās gubernās ſkohlas pеeſpeſchana eewesta, kamehr tahs zitās walſtſ-dalās wehl nau.

No Kreewijas iſweda prezēs us ahrſemehm 1863. g. par 150 milijoneem rublu, bet 1873. g. jau par 365 m. r. No ſchēem ſkaitleem redſams, ka Kreewijas preiſchu iſweſchana us ahrſemehm deſmit gaddis ir par 215 mil. rubl.

*) Šeo ralſtu uſnemdamī-atsakamees no wiſas atbildeſchanas par tahm ſteebam, kas tur veedobtas; jo lai gan mums paſcheem iahs tur minetas beedribas-kahtes ir vaſiſtamas, tad tomeht naturam par waijadfigu, no redažijas puſes eejauſtees leetōs, kas beedribas dibinatajeem jaſtaſha waj nu ar labu prabtu ūtary ſewim, waj zaur ſteefas ſpreedumu.

**) Šeo laſtis it newlus mums naſt prahkā, kahda neleetigla wehl ſeemabjo mubſu neatlibiſteem tautas brabteem, kas neſvebj un neſvebj atmete wezo nejaulo un reebigo eerađumu „pee meitahm“ waſatees, un zik brefnigi tee wehl grebki. ſwehā Deewa wahrdu neleetigla wakadami un zaur aif-makſatu Deewa luhtſchanu par pahri ſapeleem jeb rubuleem ſewi no rohja un ſirds aifnafchanas labsteem gribedami aifwabinates, it kā Lutera ſollōs mubſu Tegeļis par naudu pahrewe grehku veedohſchanas zedeles. ſirds ſabj uſluhkojbt mineto ſlebſchu-ſagls, kas par weenu rubli ūtare ſewi aifwabinates no grebku-nastas, bet wehl jo wairāk ſchelabas aifgrabiſ ſirdi redſoht, ka daudī ūtkeſtſchi aymahnito nabadiņu nedata zitadi. Gaſmas — wairāk gaſmas!

t. i. wairak nekà par ohtreis tik wairojusehs. Täpat ahrsemju prethchu eewedums ir peeminetöö qaddöö lohti pa-wairojees, jo 1863. g. tapa par 145 mil. rubl. un 1873. g. par 443 mil. rubl. eewestis.

Sudraba išvēšanu Kreewija ir pa šo laiku no 67 mil. r. līdz 15 mil. r. pamaksinajusē. Turpreti šā metaļa eivedums ir no 5 m. līdz 21 m. r. pamairojēs.

Pee wiſu wairak iſwestahm prezehm uſ Čiropu 1873. g. peedereja ſchihs: labiba par 164 mil. r., lini par 41 m. r., lohku-prezes par 30 m. r., linuſehklas par 20 m. r., ka- nepjai par 11 m. r., lohpi par 11 m. r., neiſſtrahdata aitu wilna par 7 m. r., tauki par 4 m. r., kaſchoku ahdas un eljes ſehklas katra par 2 m. r., kawijars par 1 m. r.

Už Ūsiju tapa no Kreewijas ihpaſchi iſwestis: wiſnas-prezēs (var 2 m. r.), ſihds (2 m. r.), vapihra-prezēs (1 m. r.), ahdas (609,456 r.), kaſchohku ahdas (775,169 r.) un labiba (725,283 r.).

Prezes, ko Kreewija no Eiropas jeb zaur Eiropu 1873. un 1863. g. eeneda, bija ihpaschi ſchihš:

	1873.	1863.
neiſſtrahdata kohwilna	37,551,075 r.	9,375,933 r.
neiſſtrahdat metaſi	37,476,036 "	5,011,332 "
tehja	32,948,370 "	10,110,303 "
metaſu prezeſ	30,352,567 "	4,795,924 "
maſchines	23,951,223 "	5,810,638 "
pehrwju prezeſ	13,391,235 "	7,305,009 "
ſpirts	18,580,798 "	8,106,129 "
kohleſja	11,801,973 "	6,201,722 "
wilna	13,282,227 "	2,662,423 "
kohku augli	10,478,560 "	5,118,509 "
wilnas prezeſ	12,752,234 "	2,809,936 "
kohwilnas dſijas . . .	13,643,396 "	1,771,914 "
akminu ohgles	10,503,918 "	2,988,511 "

No Asijas tohp Kreewijā ihvaschi "eewests: tehja (par 11 m. r.), kohkwilnas = prezēs, kohku = augli, neisstrahdata kohkwilna, lohpi un labiba.

Kreevijas kugoschana ir ari stipri pamairojusehs. 1863. gadā eebrauza Eiropas Kreevijas ohstas 7968 kugi, ar 818,126 mužu švaru, bet 1873. g. 11,338 kugi, ar 1,830,311 muž. Šw. Išbrauza 1863. g. 8022 kugi, ar 830,209 muž. Šw. un 1873. g. 11,249 kugi ar 1,829,658 muž. Šw. Baltijas ohstas ir šajā sīnā ihpaschi eeweherojamās; winās eenahja 1873. g. 7282 kugi, no kureem 3891 bija ar prezehm peeslahdeti un 3391 ar balastu.

Pee tahdas tirgoschanahs pee-augfchanas ari muitu
eeuemfchanas ir pawairojuschahs. 1863. g. muita par
ewestahm prezehm tika malsata: 32 m. r., bet 1873. g.
53 miljonu r.

Pahr Widsemeš schi gada plauju „Waldibas wehst-
nesis“ raksta pehz winam pefsuhitahm sinahm tā: Wasaras
labibas plauja, wiſſpahrigi remoht, ir schē gandrihs laba,
jeb wiſu masaki ihsti wideja bijuse. Sahmu falā un da-
ſchōs Walmeeres un Wilandes aprinku apgabaldo war ar
plauju buht meerā. Seemas labiba ir wiſur wiſſpahrigi
pa widam labi auguse. Gaiſs pa plaujamo laiku bija
wiſur ihsti labs. Strahdneekam tika par deenu 50—90 l.
malkahts, sirdsineekam 75—1 rub. 43 kāp., strahdneezei
32—55 kāp.

Lehrpatas studentu ūkaitis bijis 1. Septembri ūch. g. 832. No ūcheinā mahzahs medizīnu — 256, ūejas ūnat-

nibas — 191, teologiju — 102, apteķeru finātnibas — 85, wezīlafigu filologiju — 41, politisku ekonomiju un statistiku — 40, matematiku — 29, vēsturi — 23, ķimiju — 21, salīdzinādamas walodas finātnibas — 11, ekonomiju — 7, fiziķu — 6, diplomatiju — 5, mineralogiju — 4, kreeku walodu un rakstniecezibu — 3, astronomiju — 3, botaniku — 1. No scheem 832 studentiem esot Vidzemneiki — 371, Kurzemneiki — 168, no Igaunijas — 86, no zītahm krievijsas walsts databm — 187 un no ahrsemehbm — 9.

Saimneezibas nodala.

Semkohpibas beedribas un semkohpju
attihstifhanahs.

Seema peenahk ar stipreem fohleem, un ar winu tas laiks, kur semkohpjeem atleek wairak laika preeksch sawas attihstifchanahs ko dariht un sawu atfihshanu pawairoht. Semkohpis jau nekad wisu neijsmahzahs, un kad winsch ari deesin zik wezs buhtu; katriis gads atness winam jau-nas mihklas un usdewumus preeksch usmimeshanas, un tikai tas, kas sawus un zitu pedfishwojumus ruhpigi fakrahj un meklè no teem preeksch fewis ko labu smelt, kluhst us preekschu.

Safnaht un atsiht, kahdi sohli teek sperti us preefschu semkohpibas laukà, kahdi jauni atradumi ir panahkti, kà ar ismehginajumeem isdewees u. t. pr. semkohpis war wisu labaki pa dalaí zaur labu ſemkohpibas rakstu laſiſchanu, bet pa dalaí ari zaur pedalischanohs pee ſemkohpibas ſapulzehm. Weenu nebuhs ohtra deht aiftaht, jo til ſchis, kà tas ir derigs. Ne katriſ war wisu laſiht, ne katriſ war wisu ismehginahkt, ne katraam ir us to eefpehja, wisu, kò winsch laſijis, ari pareiſi ſaprast un isdaricht, un t̄apat weens newar til daudſ ſeedſhwot, kà tas ir dau- dseem eefpehjamſ.

Scho taisnibu atsūhstoht un eewehrojoh ir wijsas dsihwes fahrtas un nodatás zehluschahs beedribas un schi laika semkohypibas stahwoklis jo weentuligi dsihwodamam, no faweeem darba-beedreem atschkirkiam semkohpim peedalischa-nobs pee beedribahm dara jo wairak nepeezeeschamu.

Semkohpibas sapultschu mehikis jeb usdewums ir: semkohpibu weizinahnt un sekmeht wifas winas datas. Wisadu atgadijumu un peedishwojumu pahrrunaschana pamudina wiſu labaki us pahrdohmaſhanu, un dohd eemeſlu, ſawas dohmas un peedishwojumus ziteem iſteilt. Kam ir gruhti eemihlotus aiffpreedeenuſ atmet, tas atſihs tad drihs, ka wiſch ir ar ſawahm dohmahm daudſlahrtigi weentulis, un taps zaur to pamudinahts, ſawu ween-aldfibū un pretoschanohs pret atſaunoſchanahm atmet, un labaku peenemt. Azis tohp brihwakas, redſes-aplohlſ ſlaidraks, un no ſawahm dohmahm ſaiſtihts redſ. ka ahr-puſſ wina lauku rohbeschahm ari wehl laudis dſihmo, kaſ ſemkohpibu wehl labaki paſihiſt ne ka wiſch patſ. Mehs dſihwojam ſtarp zilwekeem, un tadehſt weens newar un nedrihſt tilai preekſch ſewiſ ween eet un dariht, bet tam ir jaſtrahda ari wiſpahrigam noluhkam, preekſch lihds-zilwekeem. Kad wiſch to nedara, tad wiſch ir nederigſ lohzecklis zilwezes ſabeedribā, wina un ihpaſchi ſew paſcham par ſlahdi. Bes tam mehs dſihwojam tahdā laikā, kueā

diwas weena ohtrai gluschi pretodamas dohmas, ka melns un bals, mehgina wirsrohku dabuht, un tikai zaur dohmu ismainishanu un winu isskaidroschanu war no tam ifsargatees, ka nau weenpusigeem un daudfreis skahdigeem zeleem jatohp par upuri.

Ta aissbildinaschanahs, ka newala aiskawè semkohpibas beedribas apmekleht, pa leelakai dalai nealtaisno. Kad zita noluhka deht daudfreis bes fahdahn fwarigahm dari-schanahm u pilfehtu jabrauz, tad ir preeskoh tam laika deesgan. Waj tad katis semkohpis newaretu, ihpaschi kahdas puss deenas ari atlizinah, kad winam atgadahs, semkohpibas beedribà preeskoh semis pamahzishanu smeltees? Teescham gan! Bet pa leelakai dalai ir meejas is-lutinaschana un nerehkinaschana, kas tahdu sapultschu ap-mekleschanu aiskawè, daschureis warbuht ari kaunigas bailes, beedribà atsift, ka sawà faijneezibà, to ar zitahm salihdsinajoht, wehl itin dauds wainu atrohdahs. Bet schihs kaunigas bailes ir nepareisas, jo nekahda waina ne-war tapt pahslabota, nekahda kluhte dseedinata, kad ta nau eepreeskoh pareisi atsifta.

Dashs semkohpis dohmà gan ari, winsch semkohpibas beedribà neko wairs newaroht mahzitees, jo to, ko tur pahrsprech, winsch jau sen snoht. Kad kahds teeschamitiz, ka winsch esohf jau til gudris, tad jo wairak wina peenahkums ir, saweem amata-beedreem sawu gudribu un atsifschannu parabdiht un tohs pamahzijht. Lai beedribas dñihmè rastohs vilniga darboschana, tad ir par to jagahdà, ka beedribas daschanas tohp daudspusigas, un preeskoh tam ir lihdsellu deesgan. Tazenschahs no daschadahm fahrtahm beedrus veedabuht, ihpaschi tahdus, kas saproht ari pahr wispahtigahm fadishwes jeb sozialigahm buh-schanahm, jeb pahr andeles-buhschana runaht; jameh-gina daschadus augus kohpt un jaisprohwè daschadas lohpu-baribas un mehslu fortes un japahrrunà tad pee tam atrafti ewehrojumi; jatura wairak semkohpibas laikarakstu un ja-eetaisa jautajeenu lahde, lai kram beedribas loh-zeckam buhtu eespehjams, par scho jeb to leetu eeguhtees pamahzishanu; jaistihko ik pa diwi jeb trihs gadeem lohpu israhdischana, jeb semkohpibas raschojumu- un rihi is-stahdes, un beidsoht jasarafstahs un jaşa-eetahs ar zitahm semkohpibas beedribahm, lai waretu weena ohtras pahrspreedumu panahkumus sawstarpigi ismainiht. Preeskoh beedribas dñihwes pazelschana un weizinaschana ir wehl lohti dauds lihdsellu, krei paschi atradisees, kad tikai beedribas wadischana ir labas rohkas.

Wahjsemè kram majam aprinkam ir fawa semkoh-pibas beedribi, daudfreis pat diwas un trihs, un katra beedribà rahdahs darbs un puhlini, beedru labklahschana un ar to ari wijsas semes labklahschana wairoht. Ari Sweedrija. Dahnijà un Pinusemè pee semkohpjeem ir leela zenschanahs, semkohpibu wijsas winas dalas pazest, un tihrs jeb gada-eenemshanu paaugstinaht, kas wineem zaur ruhpigu lohpu kohpschanu ari jau isdeweess; jo wijsas trihs pehdigi peeminetas semes sagatamo jau tagad til leelu pulku galas, swesta un seera, ka no ta wairak neka puße tohp us zitahm semehm iswests, un dauds skaidras naudas par to paschu semé eewests. Tur tohp ari atsifts, ka schee labi panahkumi pa leelakai dalai zaur semkohpibas beedribahm un kreetnahm semkohpibas awisehm notikusch, kuras tatfhu us wijsi mehgina laudis isglihtoht, pa-

mahzijht un pamudinahf us labeem zenteeneem un atsif-schanu.

Kad mehs beidsoht schejeeni ar tureni salihdsinajam, tad mums jaatsifst, ka semkohpibas fabeedribas dñihmè un zenschanas pehz attihstischanas mehs muhsu kaimineem wehl esam tahli pakal palikusch, un ka Baltijas semkohp-jeem schajà fina stahw wehl leels darba-lauks preeskoh.

Katrà aprinki masakais weenu semkohpibas beedribu, katra mahjà semkohpibas awisi, un katu semkohpi abahm par isweikschanohs lihdsdarbojotees, sawu un wijsas semes labklahschana paweizinah, to peeredseht ir muhsu sirfni-gakà wehleschanahs, ar ko schoreis sawu rakstu fleshdam.

Sintenis.

Lauksaimneezigas wehstules.

II.

Gefam pahrejam us labumeem, kahdi zaur baribas sahlu audsinafchanu rodahs, apluhkosim ihsumà, ka ar baribas sahlu audsinafchanu gahuis.

Agrak turejabs ik katis semkohpis pee triju-lauku sistemas; bet muhschigi tas ta newareja palikt, jo semes raschojumu nepeetika preeskoh augdamà apdfihwotaju skaita, tapehz ka semes raschoschana spels gahja ar weenu masumà. Kamehr wehl is semes isbalijahs til dauds mineralligu buhscchu,zik wajadfigs no weenas plaujas lihds ahtrai, tamehr semei wehl peetika, kad tai atdewa mehslu weidà tahs labibas augu atleekahs, kas no lohveem netika isleetatas. Bet kad ari schis semes-vahrlaboschana spels bija issuhkts, tad atsika tilai diwi zeli: waj nu jaunu semes gabalus uspleht, jeb ari gahdat, ka wairak mehslu tilku. Bet usplehshamà semes ari nebija bes gala dauds un pee tam wehl plawas gahja masumà, ta ka galà zaur semes noleefinashana un mehslu truhzibu semkohpiba peenahza gluschi pee gala. Schahda buhscchana, ka prohtamà, wi-pirms pahrssteidsa wairak apdfihwotös apgabalus. Pee tam wehl ar semkopibu nodarbojabs til semakà lauschu schkiras, kas us wi semakà attihstischanas stahwokla atraf-damahs pee tam wehl ta bija ar muischu darbeem un pahrliezigahm nodohschana apkrautas, ka ne buht nespelhja augstak pazeltees un par sawas dñihwes pahrlaboschana zik nezik pahrdomaht. Semes ihpaschneeki paschi tureja par kaunu ar semkohpibu novarbotees, no waldischana pusas ari netapa par semkopibas pazelschana un semneeka dñihwes pahrlaboschana vilnigi dahdahts. Ja stahsta pat, ka daschi waldneeki aisseleguschi schogus taisift, lai tee wi-nam pee medischana nebuhtu zelà (Magazin der sächsischen Geschichte. 1789. I. 25.)

Pee tahdas preeskohshmes no waldischana pusas newareja pee nemahzitá araja ohtru ihpaschuma zeenischana wairotees. Semneeka laukòs un ganibàs ganija lohpus, kas til gribaja; tapehz ari semneeks pats neka netaupija, bet raudsija til, ka tam zits pa preeskoh nenoganitu lauku un plawu. Lohpu ari uetureja til dauds, zik preeskoh lauku nomehfschana wajadseja, un tee paschi wahjee lohpi, kas bija, nedewa ne kahdu kreetnu iskahrnijumu, kuruus atkal pee eerastas triju lauku sistemas isweda us papuwes til ko preeskoh usarschana. Labi, ja nu wehl semneeks nebija pee dascheem neezigem muischias darbeem, ka

wareja mehslus tuhlin eeart; bet daudī reis tee guleja tik ilgi wirs semes, lamehr leetus tohs bija gluschi ißskalojis, jeb ari saule isdedsinajuſi, ta ka galā tik salmus dabuja ee-art. Pee tam wehl semi apstrabdaja ar prasteem, nepilnigeem riſkeem. Gan daſchās weetās raudſija laukus pahrlabohit zaur daudſkahrtigu semes apstrahdaschanu, bet zaur wehlu usarſchanu zilu (pirmās reises arumu) daudſ kahrtigai apstrahdaschanai, kas notika ihsā laikā, nebija gandrihs ne kahdas ſelmes. Apakſh wasaraja neapstrabdaja semes ne kad wairak, ka diwas reises, ja peetika pat ar weenu reiſi, zaur ko ween jaw ſahle laukus nomahza.

Likai ap pagahjuſhā gadu-ſimtena widu Angli pir mee ſahka nopeetni par ſemkohpibas pazelschanu ruhpetees, uſnehma zitas laukfaimneezibas metodas, papuwes ar weenu wairak iſnihzinadami, plawas pahrlabodami un laukos baribas ſahlu audſinaschanu eewestdami. Pagajufchā gadu-ſimtena beigās Anglijas faimneezibas wiſmalaſkais puſe lauku bija ar baribas ſahli apſehta, zaur ko ſemkohpiba ahtri wirſinajahs uſ preeſchu. Lohpu ſohpſchanu ſahka wairotees, pahrlabotees, radahs jauni, pilnigaki semes apstrahdaschanas riſki.

Saprohtams, ka Anglu faimneezibas pahrlabofſchanahs nepalika ar no ziteem ne-eewe hrota. Ihpaſchi Bahzu filantrops Schubarts, kura pirmais un pehdigais mehrkis bija, zilwezibas lablahſchanahs ſekmefchana, ka biografs (dſihwes aprakſtitajſ) apleezina (Johann Christian Schubart von Kleefeld. Eine dessen Andenken gewidmete, von der öconomischen Gesellschaft im Königreich Sachsen gekrönte und von ihr herausgegebene Preiſſchrift, 1846. S. 60). Schubarts pats bija ſemneeka behrns. Jaunibā tam gadijahs pa zitahm malahm, pa Angliju, Schweizeriju, Falzi u. z. zelot, kur tas dabuja ar pahrlaboto laukfaimneezibu eepaſhtees. Wina karſlakā wehleſchanahs nu bija, ari ſawā tehwijā to eewest, tapehz ſahka pats mahzitees faimneezibu, ar dahrſneezibu eejahkdams. Anglu brangos lohpu pulkus redjejis, kas ar ahbohlinu tika baroti, ari wiſch pahraſtija if Anglijas fehklas un ſahka Bichrijā ahbolinu audſinah. Gefahlumā gan tas neisdemahs, bet kad tas laukus labi nojipſoja, ſahka ari ahbohlinch labi augt un lohpi ahtri pahrlabotees, ta ka ſalmu newajadſeja wairs preeſch baribas ſeetat.

Wina preeſchſihme nepalika bes ſelmes. 1781 gadā Berlinas ſinibu akademija iſfohlīja premiju (gada-algu) par labako baribas ſahlu audſinaschanas grahmatas ſarakſtſchanu. Schubarts mantoja premiju un akademijas lozeklu labako uſſlaweſchanu. Ja ſahds no zeen. laſitajeem wehletas ar Schubarta darbeem tuvalk eepaſhtees, tad lai eegahdā: Hofrathe J. C. Schubart's öconomisch-cameralistiſche Schriften. Ar wahrdū ſakot, Schubarts bija preeſch ſawas tehwijas Šakſunijas, ka ari preeſch wiſas Bahzijas baribas ſahlu, ihpaſchi ahbolina audſinaschanas un laukfaimneezibas pahrlabofſchanas ſinā iſhts apuſtulis. Sawu leelako dſihwes laiku wiſch pawadija zihnidamees deht ahbolina audſinaschanas iſplahtifſchanahs. Wiſch nerakſtija preeſch augsti mahziteem, bet preeſch pawahrguſcheem ſemneekem. Upurus netaupidams tas lika wairak ekſemplardos ihpaſchu usaizinaschanu uſ ſawa rehlinuma nodrukāt, kurā tas prasti, bet gaischi un pahreezinadami aprakſtija, ka agrakfaimneekojis, ka faimneeziba knapi eephejuſi wina maſo familiju uſtureht, ka lohpi arweenu wai-

rak noleefejuschi, ka lauki mas eeneſuſchi, ka zaur baribas ſahlu audſinaschanas eewechanu wiſa wina faimneeziba ſahkuſi pajeltees. Tas daudſ lihdſeja un wina nopefnis ne ween tehwijā, bet ari tahlu aſi tehwijas robeschahm augsti zeenija. Austrījas keisars Zahſeps II. to eezebla muſchneeku fahrtā un Firſtenbergs to mihleja ka ſawu draugu. Ari Kreewijā wiſch nepalika nepaſhſtamā. 1779 gadā Keiſarene to uſaizinaja ſchurp nahkt un pahrlaboto faimneezibu ſhe eewest, tam atwehledama 10—12 juhdsu semes un 10 gadus no weetas par 50,000 rub.

Schubarts gan nenahza, bet wina laukfaimneezibas ſiſtemas eeradahs ari ſchē. 1796 g. Tulaſ gubernas muſchis ihpaſchneeks Bolotows Pehterburgas fwabadai faimneezigai beedribai eefuhtija pirmais ſinas par daſchadu baribas ſahlu audſinaschanas ſekmi. Beedriba iſfohlīja premiju par labako rakſtu, kahdas baribas ſahles Kreewijā jo derigak audſinah. Lewſhins, beedribas lozeklis, dabuja premiju un norahdijs, ka dſeltanee ſirniſchi (Coronilla varia), ſeemelos baltais ahboliņch (Trifolium repens), Trifolium melilotus officinalis un Orobis widus Kreewijā, eſparzeta un luſerna deenwidōs audſinama.

Scha gadu-ſimtena eefahlumā ſahka ar baribas ſahlu audſinaschanu Poltorazkis plaschi darbotees un wiſa ari war eeffatit par baribas ſahlu audſinaschanas eewechanahs dibinataju preeſch Kreewijas. Ja ari preeſch wina audſinajā baribas ſahles, tad tas notika maſā mehrā. Bet wiſch atmeta triju-lauku ſiſtemu, pahrfchlihra laukus ahra-un eekſhas-faimneezibā, eedalidams ka pirmā 4 laukus (1) ruſsus, 2) meeschus, 3) ganibu, 4) papuwij, tāpat ari oħtrā (1) ſeemas ſehju, 2) kartupeļus, rahzenus, burkanus, ſirnus, pupas, 3) wasaraju (ausas un meeschus ar ahbohlinu, lehjas un timotinu); 4) ahbohlinu ar timotinu. 1792. g. wina muſcha Awtſhurinskaja bija gluschi nolaſia ar 100 gohwim un 30 deſ. plawu. Poltorazkis pahrlabojas laukus wiſpirms zaur mergeli un pehjak ar baribas ſahlu audſinaschanas eewechanu ſemes pahrlabofſhana gahja jo ſekmigak uſ preeſchhu, jo lohpi pahrlabojahs, radahs wairak labaku mehſlu. Nu jau winam bija lihdī 300 gohwu. Agrak lauki rasi iſdewa no ruſſeem 3, no ausahm 2½, no meescheem 3½ graudi, bet wehlaſ tam iſnahza no ruſſeem 9, no meescheem 9—10 graudi, un no deſetinas 250—400 yudu ahbohlinu, — trihs reiſes til daudī, ka pee triju lauku ſiſtemas! Schi ſekme ſeezinaja gaischi no jaunās lauku apſtrahdaschanas wiſhes labuma, Poltorazkim radahs daudſ pakalmeheginataju, ka Kars, Liferiſhīs, Unkowſkis un Lanzkis, bet it ihpaſchi Samarins, kas jau 1805. g. eeweda 4 lauku ſiſtemu. Wina faimneeziba nebija wiſai leela, 57 deſetinas aramas ſemes. Us ſawahm plawahm tas rasi wareja iſtureht 20 gohwu un 12 ſirgu. Ahbohlinu audſinaschanu eewedams, Samarins eenehma zaur ſirgu audſinaschanu ween 400—800 rub., zaur ahbohlinu ſehku pahrdohſchanu 1500—2000 rub. un 1000—1500 rub. zaur ſeena pahrdohſchanu. Labibas tam iſnahza: ſeemas 10—12, wasaras lihdī 17 tſhetwertu no deſetinas.

Bet Poltorazkim nepeetika ar to ween, ka tas ſawu muſchu faimneezibu pahrlabojas; wiſch iſnihzinaja ari pee ſaweeem ſemneekem triju-lauku ſiſtemu, ſeeda tohs ar ſpeſchanu ahbohlinu audſinah. Pebz ſahdeem peezeem gadeem wina ſemneeki nebija nemas wairs tee nihluli, kas agrak

un nesinaja sawam fungam deesgan pateiktees par derigajahm pahrgrohsifchanahm.

Wehl ahtrak baribas sahlu audsinaſchana sahla iſplati-tees, kad 1820. gadā Maskavā laukfaimneezibas beedriba ſtaſtahdiſahs. Poltarazkim nahja valihgā Aprakſins, Ku-nings Gagarins, Gusatnikows, Mafionows, profesors Paw-łows un z. Zaur laikraſtu, ko beedriba iſdewa, baribas sahlu audsinaſchanas labumi tika wiſā Kreewijā paſiſtami, tohs sahla jo augsti zeenit Poltawas, Tambowas guber-nās, Baltā Kreewijā un z., ta ka pehz 30 gadeem baribas sahlu audsinaſchana Kreewijā jau wairs nebija retums. Nepalika ari pee 4 laukeem ween, sahla pahrlēeziñatees, ka ne wiſās weetās weenada lauku eedaliſchana ta labakā, radahs 5, 6, 7 un 10 lauku ſiſtemas. Ari Domenu mi-niſterijas dibinaſchana 1838. g. daudī valihdjeja pee baribas sahlu audsinaſchanas iſplatiſchanas. Schiniſ deenās jau ari ſemneeki wairs neluhkojahs ar netiziſahm azim us ba-ribas ſahles audsinaſchanu. Ap Pehterburgu ſemneeki pahrdohd ik gadus 50—100,000 pudu laukōs audſinata ſheena un ar ahbolina, timotina fehklahm ſemneeki ſahk rah-ditees jau us iſſtahdehm. Kur agrak bija papuwe, tur tagad kuplo it kohſchi ahbolina lauks.

Nahkoſchā wehſtūlē ſewiſhki par teem labumeem, kas zaur baribas sahlu audsinaſchanu rohdahs un tad par katu baribas ſahli ihpaſchi. Ruhkitis.

Mahjas lohpu audſeſchanu un waifchloſchanā.

Lohpu fugahm katrai ir ſawadas ihpaſchibas, zaur ku-xahm paſpehj faimneezibas uſſelſchanai valihdjeht; tapehz buhtu lohti derigi, fugu no zoologijas puſes apluh-koht un wiſpahriku lopu audſinachanu uſſihmeht; bet ka tas nau muhsu preekſchmets, tad jaefahk ar to, kahda ſpehjiba uſtureſchanai pee waifchloſchanas un jauneem lohpeem, kuriteek audſeti preekſch da-ſchadeem noſuhkeem.

Labakas iſprachanas dehļ papreekſhu ja-apluhko wiſ-pahrigi eevehrojumi, tad uſtureſchanas ſpehks pee waifloſchanas, gruhtem lohpcrem un jaunu lohpu audſeſchanas.

Schibis jautaſchanas deemschehl pee mums wehl atroh-dahs lohti ſchaurās robeschās, bet tomehr tagadeja laika peerahdiſumi par jaunu lohpu attiſtihchanos war katra ſaimneezibā auglus nest.

Pehz Wilkensa iſmehginajumeem ir atſihts, ja lohpu grib pilnigi ar ihpaſchibahm iſaudſinah, tad taħda pate lohpſchana un uſtureſchanai jaeewehe, kahdu wina wezakee bauđiſuſchi, bet ja vežnahlamu ihpaſchibas grib pahrla-koht, tad ari lohpſchana un uſtureſchanai jagrohja zitadi.

Kahda bariba, taħds lohps, mahza ſakams wahrdi. Lohpukohveja peenahkums ir wehribu greest us to, kahda ſemē ſahle augufe, ar kuru lohpu grib uſtureht; jo ſakki ſaturedamā ſemē augufe ſahle, kad to preekſch lopa uſtureſchanas iſleeto, dohd wiñam flaiku augumu, us miħkſtejahm weetahm augufe pawairina peena doħſchanu. Labibas graudi, lohpam preekſch uſturas leetati, dohd jautribu un ſtingrumu, attiſtah muškulus un kaulus; turpreti dsehreeni, ſakau augi, kas tilai mas zeetu dakinu ſatur, peeschir glehwibu. Lohpu fugas, ko us augligeem lihdſenumeem gana, ir ſeelas

no auguma, bet kalmainās weetās ganitas ir maſakas, lai gan jautrakas uu iſturiſchanas.

Uſ Wilkensa un Natusiusa peerahdiſchanahm par jaunu lohpu audſeſchanu, kahdu lohpturim jagreeſch wehribu, ta-pehz ka tee dibinajahs uſ ſiſiologijas pamateem.

Lohps pirmajds gads aug wiſwairak un wina aug-ſchanai war ſtipri lihdjeht zaur pilnigu uſtureſchanu.

Buhtu jadohma, ka kahrtiga uſtureſchanai darbojahs weenlihdfigi pee auguma un organu attiſtihchanas, bet eevehrojami peerahda, ka widuzis daudī wairak un galwa un kahjas maſak attiſtahs. Schahdu lohpu attiſtihchanas formu zeeni Angli un wina to zaur mahkſliju uſtureſchanu ir panahkuſchi.

Saimneeks lohpu audſinadams dſenahs aiffneegt no-dohmatu buhwes formu, bet daudſtreis baribas weenpuſiga darboschanahs attiſtah ſeenu organu wairak par ohru un zaur ſcho ſaprohtams, ka lohps nebuhs pareiſigi formeerets.

Zeeta ſaite atrohdaħs ſtarp uſturas un eeraduma ſpeh-keem; ne par welti runa „tas naħk no eeraſchanas.“

Lohpa meefas buhwes waids jau rahda, kahdōs apga-balos wiſch eeradis dſiħwoht, ka to war redjeht pee Olan-deeſchu lohpeem, kas no ſenlaikeem ganiti us baga-teem lihdſenumeem ar garu ſahli, un ir ar teewem ga-reem kalleem un dohd daudī peena, bet ſchidraku; turpreti Schweizu kalmu lohpi ar ihſu, ſmarſchigu, maſ uhdens ſa-turedamu ſahli uſturedamees, ir ar ihſeem, refneem kalleem, dohd maſak bet beesaku peenu. Natusius eeraduma ſpehku ir eevehrojis pee weenās un taħs paſħas lohpu fugas ſchahdā peemehrā: Mesha zuhka, uſturu leelakai dalai zaur rakſchanu dabujoht, ſnuks ir apaudſis ar ſtipreem muſku-leem un noleekts uſ ſemi, bet pee mahjas zuhka, tas nau redſams, tapebz ka wiñahm uſturas dehļ ir gaufchi maſ ko darbotees: ja mahjas zuhka, taptu libdfigi mesha zuhka, turetas, tad teefham wiñas ari taħdu formu peenemu, ka iſmehginajumi to pilnigi peerahda.

Eradumam paſħam nau nekahdō ſpehks, tapehz ka lohps teek ſpeests zaur uſturas mekleſchanu wiñam padobotees; uſ ſcha dibinadamees war ſazjiet: meefas formas pahrmai-nahs tik zaur uſturu.

Uſtura ſ ſpehks pee waifchloſchanas. Mah-žiba pahr augla zelschanos lohpa meefas ir wiſtumſchaka; jaſkotees no Arijtotela un beidsotees ar teoriju no Turi, ſhi-mahžiba ir tik tumſcha zaur nepareiſeem ſpreedumeem bes peerahdiſchanas, bet tagad ſchinī leetā tik to peenem, kas no iſmehginajumeem atſihts par taſnibu.

Zaur iſmehginajumeem ir peenahkts, ka augla zelscha-nahs ir iſdewigaka, kad tiħlab goħws, ka ari bullis nau par daudī tauki jeb leesi. Lai ſaweenofchanahs organi waretu darbotees, ir waijadfigs ka organiſmā buhtu ſinamas dalaš tauku, jo ir eevehrohts, ka gremotaji lopi mesħoħ dſiħwodami raha, tad tik gribu ſaweenotees, kad meefas radees wai-jadfigs wairums tauku; tadehl pee wineem ſaweenofchanahs noteek tikai ſinamā laikā. Tauku wairums, liħdi ar muſku-leem meefas eeaudſis, neaiskaw ſaweenofchanahs organu darboschanu, bet ja wairak atroħahs, ka tas aifseenam no-teek pee jaunu lohpu pilnigas uſtureſchanas, tad ſaweeno-ſchanahs organi paleek beſſpehzigi. Pahrleezigs treknuns it ſewiſhki maħtes lohpus dara neaugligus. Neauglibas zehlons ir daudī zuſkru ſaturedama bariba.

Sehklà buhdamas dàkas: neiskausejams albuminats, fôffora skahba sahle un lîhds 4% prasta sahle, rahda kahda bariba waischlu lohpeem dohdama. Sehklas un daschadu baribu analisi salihdsinot ir atraduschi, ka pupas, sîrni ir wißlabaka bariba waischlu lohpeem, tapehz ka winu fastahws jik nezik tuwojahs sehklai.

Mulend ir peerahdijis, ja gohwim neteek sinama daka parastas sahles dohta, tad tahs paleek daudz neaugligakas. Janke faka: kad leetus truhkuma deht sahle no sahles stareem pahraf teek ifusinata, tad lohpri ar winu usture damees rahda negribu saweenotees, bet pilnigu walgunu faturedama sahle darbojahs ohtradi

Ne masak wehriba ir jagreesh us ahtri pee-augdamem lohpeem, kureem saweenoschanas organi ari agraf sahlf darbotes, zaur fo wini wehlak paleek neaugligi. Ja ahtri peeaugdama gohwim agri apauglina, tad tahs pehzlaikà derigas peena-gohwim neteek. Buseem agra saweenoschanahs lahbina organismu un tik tahtu dara nespêhzigus, ka tee pehzahk newar tapt tureti par waischlotajeem.

Nefosch o mahjas lopu usturefchana. Dihglis fanem baribu no mahtee, kas pee lohpu kohpschanas jo usmanigi jaeewehero; tadeht nefoschas gohwim kohpschani waijaga buht schahdai:

Dihglis pareisigas baribas deht attihstahs labaki un ismehginajumi peerahda, ka derigaki ir jaunu lohpu audscht no labi barotahm fugahm, neka no nekahrtigi usturetahm. Nefoscham lohpam waijaga baribas doht pilniga un weenlihdsiga mehrâ, bet tik ne par daudz, jo no wijsas pahrliezigas baroschanas rohdahs daschadas slimibas.

Ja lohpeem dohd atleekas no fabribku un ziteem isstrahdajumeem bes ihpaschas sagatatoschanas, tad nau jabrihnahs, ka gohwim ašinis un zitas fulas pahrehrschahs, kas auglam skahdigs un daudz reis zaur to noteek ismeschanahs; bes tam wijsa bariba, kas gohwei patei nederiga, wehl jo nederigaka ir dihglam, jo gohwim, ka katrs dñshwneeks, nederigas dàkas fewi nepaturedama tahs islaidihs, bet auglis, kas usturehtis no nekahrtigas baribas, nikst un ne reti eet bohja.

Zaur ismehginajumeem ir atsihts, ka nefoscheem lohpeem nedrikst schahdu baribu doht: leelâ wairumâ skahbas baribas, linsehklu atleekas, kas sajukuschas ar tauku skahbehm, newahritus kartupelus, leelâ mehrâ samaitatu zukura leetu, baribu, no kuras nahk wehdera uspuhschanahs un no kam gremoschanas organi samaitajahs, wehlu givsotu abholinu, wahrpas esofchus rûdsus, Turku kweeschus (fukurusa), ar fehnehm apaugschas jeb favelejuschas leetas, sahli, kurâ atrodahs nahwigi augi, faslahbuschas drabinas un zukura leetu atleekas, leelu wairumu us mihstahm weetahm auguschas, sadranketas sahles, drabinas, no kuraum nau pareisigi spirts atschirkts, dñschreenu, kas taishts no futinateem waj wahriteem kartupeleem un dahrsa augleem, jeb ari kohpâ jauktus ar drabinahm, linsehklu atleekahm un klijahm.

Par daudz pahrlieziga, ka ari par daudz knapa baroschana, ahtra baribas pahrmainschana un dñrdischana ar netihru uhdeni, teek ari skaititi pee ismeschanahs zehloneemi. Jaleek wehrlâ, ka tahda bariba neteek dohta, kuras smagums auglenizu pahrt daudz speesch. Forstenbergis ir pee-

rahdijis, ka ar seenu baribu pilns gremoklis ir par 20 mahrzinahm weeglags neka tahds ar falmieem. Ir isrehkinahs, ka auglenizas speeschana no baribas smaguma lîhdsinajahs 125 mahrzinahm; speeschana noteekahs wehl leelaka, kad lohpam pakala stahw semaki, ne ka preeskha. Wislabaka bariba preeskha gruhtem lohpeem ir labibas graudi, kuri wehrtigâ mehrâ dohti ustur meeju un auglenizu masak speesch. Auglu neschana pee wißahm fugahm un pee wiseem lohpeem nau weenada. Wilkens to peerahda tâ: Ahtri peeaugdama fugaš nesâ masak ne ka vrasti augdama; wihrischku kahrtas augli nesâ ilgaki, ne ka seewishu kahrtas un pahrlâ rasdamees angli.

Gruhtam lohpam waijaga pakaut mehreni kustetees, jo tas daudz palihds baribas pahrmainschanai.
(Beiguns nahloftâ numerâ.)

Tikuma un netikuma alga.

Stahsis is Latveeschu dñshwes, no Lappas Mahrtina.
(Turpinajums.)

Bet nu, kad Behrtula tehws bija nomiris un Kahrslis bija par Behrtula mahju waldneku, kuru winsch bija us sawu yusi dabujis, winsch zereja Nataliju dabuht, kaut ta ari wina negribetu. Ari Natalijas aissahweem winsch mahzeja peelabinatees. Nu tikai Indrikis bija mehl tam par schkehrsli. Kahrslis apsolijahs gahdaht, ka Indrikis wairs ar wina mahsu nesatiktos.

Kad Indrikis pehz Behrtula tehwa behrehm kahdreib atkal sawu Nataliju apmekleja un abi filta pawaſaraš wafarâ dahrinâ nu pat isplaukuscho pleederu lapenâ blakus sehdeja un tehrseja, tad Kahrslis tam isskaidroja rupji: "Tagad es esmu schè kungs un sawas familijsas fargi, tadeht taisees tuhlin no manas mahjas projam un neeedrofchinajees nekad wairs schè atnahkt, ja tew naw tawas ahdas schehl. Es newaru to atlaut, lai manas mahfas gohds taptu zaur lauschu runahm melnohts."

Saprotams, ka tahda rupja usmahfschanahs Indriki eelaitinaja. "Tahdus wahrdus tu mari us kahdu deedelneku runaht, es tohs nejeechhu, kaut gan tu eſi Natalijas brahls un schihs mahjas waldneks," tâ winsch tam atbildeja. "Es negribu neweenas meitas gohdam ne fo skahdeht, wiſu masaki Natalijas gohdam ne. Ka mehs schè abi weentuli sanahlam, par to tew nau jabrihnahs, jo tew jaſina ka mehs eſam weens otram mihlestiba ſohljuſchi, fo tawas nelaika tehws gan nomanija un eeredseja."

"Ha, ha!" Kahrslis smehjahs nizinadams. "Tur juhs abi eſat rehkinu bes manis taisjuschi. Natalija, tu gan labi atminees, ka tehws mirdams man usdewa, ka wezakam brahlam, tew tehwa weetâ buht. Scho sawu waru isleetodams es tew pawehlu, ka no schihs deenas tew nau ar scho deedelneku wairs nekahdas darischanas. Es esmu tew Strasdu Mikeli par wihru iswehlejis."
(Turpinajums nahloftâ numerâ.)

Wahrpas.

Akaſrafchana saimneekam dara daudsfreis galwasfahpes, wiſowairak, kad zitut uhdena newar daboht, waj ari kad aka dñli jo dñli iſrakta un tomehr uhdena ahderi newar atrast. Pee schi smaga darba ir arweenu waijadfigs fellako uhdena ahderi usmekleht. Scho noslehpumu war tik taydâ wihsâ isdaboht, kad nodohmatâ weetâ, fur aki grib rakt, wakarâ mehrenu akmeni erohk semê un ja akmins no rihtaj ir mitris,

tad finams ka ir ta riktiqā weeta, jo akmina aprasoschana israhda, ka uhdens nau dīli semē. Ja pirmā weetā par nedrigu iscahdahs, tad waijaga fcho mehginafchanu zitā weetā isdariht. —

K. M.

Seeru war ilgaku laiku frischu ustureht, kad winu faufa traukā eelek un schlikhi ar aukstu uhdenu usleek wirsū, tā ka gar malahm gaiss nespeeschahs garam. — Uhdenu usleefchanu waijaga arweenu atjaunoht. —

K. M.

Pret bischu, lapsenu jeb zitu dselona kustonu giftigeem duhreeneem ir starp ziteem lihdselleem lohti derigs, kad us edurto weetu atslehgash stohbru usleek un giftigo fulu isspeesch, waj ari kad wainu ar salmiaku (ohschamahm) sahlehm apmasgā. Tohs wisu derigakahs sahles ir Karbolstahbe, kura schlidra sapataisa un, ja eespehjamis, ar masu sprizi eedurtā weetā ja-eesprizē. —

Tas labakais lihdsellis, peenu frischu ustureht, ir tagad sinepeselja (Senföls) atsūta. Weens pileens no schihs eljas us 1 stohpu peena eemaishis, ustur peenu nedelahm frischu un nelauj fasfahbt, ne ari faruhgt. Pehz wairak isprohwechanas ir dabas vrateji fcho lihdselli par lohti derigu atsinuschi.

Ruhka mandelu un zimeta elja ir ari laba pret peena fasfahschana un faruhgħanu, bet wiħai nau ta eespehja, kas sinepeselja.

Sinepeselja, ne tik ween peenu no fasfahschanas un faruhgħanas aiskaw, bet ari feeradakas pahrwehrsħ pauta-bal-tuma dalas.

Preefsch kalkafahpēm, kas zaur faulksteschanoħs radu-fħahs, ir lohti labs liħdsellis prastas seepes, kas plahns schkehlitħes jaſagħeħ, usslit us wilaina lupatu un wakarā guleħt eijoħt pee kalka pesejet. Kad trihs wai wairak wakru fħihs saħles buhs bruhketas, tad kalks paliks wesels.

Kahrpas no roħfahm ka ari no kalka war nodiħt, kad meesu ar wifū kahrpju jo zeetaki hanem un ar aju naħi jeb schkeħri nogħnejha un tad ar höllensteini (aptekk dabonans) eebeħrse. No waiga us fħadu wiħi isffausta kahrpas pawi-fam nosuhd un ne kahda sħime nau redsama.

Graudu taħru, kureħ labibas kaudsēs eerohnahs, war ijs-diħt, kad kaudsē weetahm salpijas un meħrab pukas (Wermuth) sarus edur.

Kruht-s-fahpes, kas daudsreis taħdā meħrab eegadahs, ka us għallu jagħi un pat kahfeschħanu finnugħi dara, war dseċ-dinah, kad gatawu sinepi u naħma lupatu u ssmeħha un us-kalka-kumbru usleek. Stuldses, kas zaur fħo plahksteri żelaħs, driħs nosuhd.

Atbildedams redaktors un iż-żejt: G. Mather.

S. Brinkmann & Co.

Nr. 4. Katalu eelā. Nr. 4.

Peedħwa jaunu fuħtijumu dubultstofu man-telus un jakas, fħidu un wilainu audelklus preefsch manteleem un laskolu wiexdrabnahm, gar-dinu, gal-dautu un grīħdas drahnas, Ang-leeħschu puosfameti, more un flanelli, wilainu audelklus preefsch drahnam leelā isweħl, wilainu mebetu damastu à 75 ol. fungu-weschhu, lectu-schirmu, Peterburgas gumi-galosħas, Peterburgas kartunus 10 ol. par 1 rbl. schirtinus 12 u. 13 ol. par 1 rbl. Di-nieħħi audelklus, 6 ol. par 1 rbl. puo-wilainu audelklus, 9 u. 10 ol. par 1 rbl. tolderinu 10 ol. par 1 rbl. wifadas oħra drahnas; ka ari katra aysteleħschana u manteleem un valħiġi-schħanas teel aktar un leħbi isdaritas. Bes tam teek das-sħadas fhekk nepeeminietas prezzes par leħtako zenu peedħawwas.

S. Brinkmann & Co. dabu ja no jauna un peedħawwa

M. Schweissings.

Zaur fħo peedħawwa leelā isweħl un no jaunu atnakhlu schas prezzes: labakħs fħidu drahnas, kano wifadas krahfas, melnas un krahfotax wilainu drahnas, flanelus preefsch apgehrba u. t. pr. eekħi- un aħremju audelklus, galdu-drahnas un dwelklus, linu- un batista-neħsdogħus, solarus un fħida galwa-s-lakatus, wilainu apliekkomos lakatus, labakħs Ang-leeħschu feewieħschu sekkis, fħida un wilainu leetusschirmi, belura-, tapestrija- un filza- teptitus, pēħi skistakeem un jaunakeem mustureem, gal-dautu, labako kiennejha uhdni, Ang-leeħschu neiderwilna preefsch adiħħanas, Handħschilda bomwilnu preefsch adiħħanas Raworta deegu u spohlithekk preefsch schijamahm maschinehm u. t. pr., labako maschinu fħidu, dasħadas grīħda-drahnas, ahda-drahnas (vedertu) waska-parchentu, un gultas-drahnas preefsch behrnejem un slimnejkeem u. t. pr. u. t. pr.

M. Schweissings.

garainu maschines

un kattli ar 3, 4, 5 un wairak fiegħi-xebku preefsch garainu maschinu d'sħebħanas u. t. pr. ir-dabu ġami u toħs war tagad darka redsext pē.

Zieglera un beedra,
Rihgħa, pilseċċa Nr. 19.

Masas fułamas maschines par 70 rubl. ari ar masu gevvel; labibas weħtieħħħana maschines, kas no pelu hawn tibri, ar 8 feetem, par 35 rubl.; masus adlera-arklus, ar parlabotu lemmi-niżi, kas garata un welenu wairak appreċċi, par 7 rubl.; Anglu superfossat u kohi speċiżi darbosħan, masfis no 6 pudeem un 12 mahrz, par 3 rubl. 35 tap. libds 3 r. 50 tap., pēħi am għid daud p-ebek, war daboħt pē.

Zieglera un beedra,
Rihgħa, pilseċċa Nr. 19.

Bisħn Kalendere,

Is-kritw kungä no Berlepħi bisħn - kalenderei pēħi f-sħejnes sejjem - un gaiss - biss - kohħebħas it-tarġiha un val-ħiġi. Is-dobla no kurr sejjem bisħn - biss - kohħebħas it-tarġiha un beedħi. Maħsa 20 tap.

Peedħawwa fawu ja no jauna vapilniranu bodi, tā: wifadas fortis tuħku, buksinu; drahnas preefsch paleos un westebħi, għataw wiħreħschu weschhu, bomwilana un wilainas tri-kot apakħi-biċċas un sekkis, wifadas fħida un wilainas un bomwilana oħra drahnas, Ang-leeħschu gumi lectu-s-mantelus, labakħs wiħreħschu gumi-galosħas, wiħreħschu ga-masħas u. t. pr. u. t. pr.

M. Schweissings.

Malkas uħtru.

5. Novembri puli. 10. no riħta titi Wex-Sauls muixiha (Alt-Rahden) weenu r-reħġweeu leels mesha gablos ar 50-80 gadu wezeem behrxi kohseem, pret tuħlin ajs-malha-sħanu wairak fohliha pahro. — Bes tam toħbi katra laika behrxi malha pahro, fo war jaħdha zeku pludinab.

1. Mayfartha roħħas - fułamas - maschines ta' l-ari zitħas roħħas - un ġepeta - fułamas

maschines it-tal no jauna dabu ja fuħtita

Ziegler un beedr,

Rihgħa, pilseċċa Nr. 19 (Schloß-Straße Nr. 19).

Pēc

Zieglera un beedreem Rihgħa

Pilseċċa Nr. 19

dabu ġami u aystellejami:

ween - un diwju-hha kohha un dselscha arkli,

weħtieħħħana maschines, roħħas un ġepela fułamas maschines, tā ari

Anglu superfossat,

pēħi Rihgħas politehnika analiż-

Draħħiex pēc J. W. Steffenhagen un debla. Sché klahi peelikums: „Skola“ (2).

Sfola.

Nº 26 (2).

22. Oktoberi.

1875.

Rahditajs: Paidagogija; Kam mums iepeschu wahrdi waijaga? Pahr nulkschanu; Widsemes vseefmu-grahmata jauna drukā; Steffenhagena jauna laika-grahmata; Drukas mifejumi.

Paidagogija.

Katram darbam, katrai darischanai sawa nolikta kahrtiba, sawi ihpaschi likumi, pehz kam darbs strahdajams jeb dari- schana darama: tā ari paidagogijai sawa ihpascha kahrtiba un likumi, ko schini rakstā gribam lasitajeem pasneegt.

„Paidagogiju“ waram nosault par „behrnu-audseschanas-mahzibū“ jeb ihsaki: par „audseschanas-mahzibū“, jo ar „audseschanu“ apsīhmejam ari „mahzischana“, „skoloschana“, „iſ- glihtoschana“, tas ir, ja to wahrdi „audseht“ nemam plāschakā (mahzischanas-, skoloschanas- un iſglihtoschanas-) finā.

Deht weeglakas eepasihšchanahs ar paidagogiju der, ka to schirk jeb cedula nodalās Tāhs jo swarigahs nodalas buhtu schahdas:

- I. meeſīga audseschana (audſinachana).
- II. gariga audseschana (mahzischana, skoloschana).

Katrai ſchāi nodalai wehl sawas ihpaschas ſchirkas, ar furahm turpmāk eepasihšūmees. Šahsim ar meeſīgu au- dseschanu.

I. Meesīga audſeschana.

Dauds paidagogu (paidagogijs jeb paidagogijas-finatajs, behrnu-audsetajs, ſkolotajs) pahr paidagogiju rakstidami tikai eewehrojuſchi garigu audseschanu (prahta atſtihſtſchanu un gara iſ- glihtoschana), pee tam meeſīgu audseschanu nowahrte atſtahdami, un tatschu neweens apdomigs zilweks neleegs, ka meeſīas weſeliba pee garigas attihſtſchanas nepeezeſchama, ka to jaw wezec Romneeki eewehrojuſchi ſazidami: „weſelās meeſīas weſels prahts“ (in corpore sano mens sana).

Katrā, kas dſihwi eewehrojis un dſihwibū nopratis, finahs, ka meeſīas weſeliba, ſpehks un weikliba pee audſeschanas tik pat eewehrojami kā uſmaniba, paklaufiba un kahrtiba. Weſeliba un meeſīas-ſpehks ir tik pat leela manta, kā wahjiba un neſpehžiba leels truhkums. Bet pee tam wehl ja-apdoma, ka weſeliba paweizina gara-iſglihtibū, tur pretim wahjiba to aif-rawē; jo meeſīas neſpehžiba dara garu kuhtru, prahtu behdigū, tamehr meeſīas ſpirgtums un jautrums gara darbus paueg- lina, domaschanu dara ſkaidrafu, prahtu jautrafu un dod ſpehku un duhſchu, bes ka pat labs gribetajs mas ko panahks. Meeſīas ſpehks ari ihpaschi waijadſīgs pee strahdaschanas, kas muhſu laizigu labklahſchanos atbalsta un ir walſtim un tau- tahtm par pamatu.

Tapehz gan nedariſim pareiſi, ja behrnu audſedami tikai uſ tam dſihſimees, lai warenum jo dauds finaschanas eepoteht, pee tam meeſīgu attihſtſchanu ne-eewehrotu atſtahdami. Ja tā daram, tad pret dabu, pret winas likumeem apgrezkojo- mees, bet daba ſchahdu apgrezžibū bresmigi atreebi.

Muhſu laikos ſchahda apgrezžiba nereti padarita un wi- nas anglis ir glehwa un kuhtra pa-audſe.

Paidagogijai, kurai par usdewumu iſaudſeht zilweku ka- tradā ſina pilnigu, ari peenahkahs ruhpetees pahr meeſīgu audſeschanu, un tamdehl ari mehs, pahr paidagogiju rakſti- dami, newarejam meeſīgu audſeschanu atſtaht ne-eewehrotu.

Meeſīgu audſeschanu waram noschikt pеezaſ ſchirkās un proti: 1) uſtureſchana, 2) elpoſchana, 3) kusteschana, 4) nerwu- un prahtu-darboschanahs un 5) ſlimibas.

Gekam pahr ſchihm ſchirkahm ſahkuſchi runaht, mums ja- peemin, ka plaschi tāhs ne-aprakſtīm (jo tas peenahkahs rakſteem pahr weſelibas-mahzibū), tikai ihsumā uſſihmeſim, lai buhtu par paſtubinaſchanu un atgahdinachanu ſtohlo- jeem, bet it ihpaschi mahtehm, kas grib meeſīgi ſpirgtus un weſelus behrnuſ ſiaudſeht.

1. Uſtureſchana.

Pee behrnu uſtureſchanas (tapat ari pee pee-auguscheem, mums jagahdā par weſeligeem, tihreem, peenahkameem ehdee- neem un dſehreeneem. Behrna pirma un dabiga uſtura ir mahtes peens. Sobus dabujis behrns jaw war baudiht zi- tus ehdeenus, bet ne wiſu to, ko pee-auguschi zilweki baula. Še gan waram par likumu nolikt: kād behrns paleek ſlims, tad tuhliit iſmelieht (ja waijadſīgs, ar ahtſies valihi), waj ſlimiba naw zehluſehs no ſliktas baribas.

2. Elpoſchana.

Bariba (dſehreeni un ehdeeni), kā katram ſinams, preekſch dſihwibas uſturas waigadſīga, ir tā ſakot weens no dſihwibas pamateem. Otrs dſihwibas pamats ir elpoſchana, jo tā kā dſihwnecks newar dſihwot ne-ehdis un nedſehris, tā winsch ari nedſihwos ne-elpojis jeb dwaschu newilzis, tapehz elpoſchana dſihwibas ſaimneezibā no leela swara. Pahr elpoſchana runajot mums wiſu pirms ja-eewehro, kas ir elpoſchana un kahds usdewums wiſai ir dſihwibas darischanas. Elpoſchana ir gaisa-jeb dwaschaſ-eewilſchana un iſtumſchana, un winas usdewums ſkaidru gaisu, kas preekſch aſīnu tihri- ſchanas nepeezeſchams, meeſahm peewest un tāhs preekſch meeſahm nederigahs buhtes gaifigā kahrtā iſmest. Elpoſchana- das darbs ihpaschi peerer plauscheem jeb kruhtim, kā prah- ſtā dſihwē mehdī ſazib; tapehz par plauschu weſelibu (ſtivrahm kruhtim) jaruhpejahs un uſ tam jaraugahs, ka behrns ſawus plauschus neſamaitā, bet tur preti peenahkami uſtura un ſpehžina.

Zai gan elpoſchanai tas usdewums, kā jau ſazijam, tāhs meeſahm nederigahs buhtes aifwest, tad tomehr elpoſchana ween to nedara, bet ari zilweku meeſīas ahda, kurā ažim tik ko ſaredjamas idrinas (masi zaurumini) atronahs. Zaur ſchihm idrinahm zilweku meeſīas iſraida tāhs wiſai newaija- dſīgahs buhtes; tapehz wiſu pirms jagahdā, ka meeſīas teek tihras turetas; tihriba ir swarigs, jo swarigs lihdſeklis pee meeſīas audſeschanas. To newaram deesgan behrnn audſe- tajeem, ihpaschi mahtehm atgahdinah, jo nedſihwojam wairs tanis laikos, kur aifbildinajahs ſazidami: „behrns ſwehtas mei- tas aifkahris, tamdehl iſtumus dabujis.“ Kād ſwars

tibrībai garigā un ihpaschi tikligā ūnā, pahr to turpmak pla-
schaki runasim, kad schahdu garigas audseschanas nodalu pahr-
runasim.

3. Kunstschauabs.

Pahr kusteschanos runajot mums jaapeemin diwejadas kusteschanahs, proti kusteschanahs, kas noteek gribot, un kusteschanahs, kas noteek negribot. Pahr kusteschanos, kas noteek negribot, sche shkali nerunasm, bet pahr kusteschanos, kas noteek gribot, pahr to gan lahdju wahidu fazifim.

Dsibwam radijumam dotti spehki un schee spehki parahdahs neween kusteschanâ, bet winu dsibwiba ari pastahw kusteschanâ. Ja spehkam, kahds winsch ari buhtu, nelaustum kustetees, tas ir: darishchanâ parahditees, tad mehs winu apslahpetu. Spehks tikai attihstahs, kad winu darboschanâ nekawe, tapat ka mag-netam spehks suhd, kad wina spehks neteek leetahts.

To, ko nu pat fazijam, sihmedami us audjeshchanu mehs
trodam, ka spehkus stiprina, kad tos leetâ leek, kad tecm
lauj kustetees, tapchz nahkam pee ta gala spreduma, ka behr-
nam buhs fawus pantus leetaht un kustinaht, lai wiesch fawu
lohzektu spehkus attihsta.

4. Nervus im vrohtu=darbeschonabs

Lai gan skaidri naw ipehtijuschi, kahda fakara ir dwehselei ar meefahm, tad tomehr to ſin, ka galwas fmadsenehm un nerweem ir leels swars gara dſihwē. Ka gara dſihwe fakarā ar galwas fmadsenehm un nerweem, no tam waram pahrleezinatees, kad zilweka fmadsenes un nerwus ar zita kahda dſihwneekā fmadsenehm un nerweem falihdsina, un falihdsinadami atrodam, ka zilweka galwas fmadsenes un nerwi ya tik dauds pilnigaki un wairak attihſtiti, yazik zilweka gars ir pahrafi var zitu kahdu dſihwneeku. Schi buhſchana mi pecrahda, ka zilweka gara dſihwe fakarā ar fmadsenehm un nerweem, tas ir ar ziteem wahrdeem: zilwekam waihaga ſawā garigā darboschanā fmadseniu un nerwu.

Ja nu smadsenu un nerwu waijaga preeksch garigas darsboschanahs, tad gan weegli protams, ar fahdu ruhypibu pee audjeschanas ja-eewehero galwas smadsenes un nerwi. Galwas smadsenes un nerwus ustureht weselus, lai to waretu, tad wiſu pirms tec paschi likumi eeweherojami, furus eewehero, tad grib meefas ustureht weselas, proti tad waijaga weseligas baribas, skaidra gaisa, tihribas u. t. pr. Tad ari jaruhpejahs, ka pa daudis nenopuhle galwas smadsenes un nerwus jeb ka laudis faka, ka galwu pa daudis nesamoza. Schis likums ja-eewehero tik lab pirmas dīshwibas deenās fa ari wehlakos skolas gadōs. (Wahr scho leetu runasim turpmāk un sawā weetā plasbaki.)

Pahr prahtu (juschanas-prahtu) darboschanos runajot mums wiſu pirms ja-eevēhro tas swarigakais juschanas prahts, proti redseschana jeb kā dījhē mehds faziht: azis. Azis wēselas ustureht tas ir weens no teem swarigeem usdewumeem meehqā audieschā.

Ar wahjahn jeb pawisam neredsigahm azihm veedsem til rets kahds behrns, leelaka dala no azu - slimibahm zelahs zausr nepareisu audsejchanu, no schuhputa sahktot. Schè behrna azis wehl ir wahjas un tadehls jasarga no wisa, kas minahm waretu skahdeht, ka no leela deenas jeb no fwezes gaischuma, ahtras pahreeschanas no tumfibus us gaismu un otradi, ta ka no wisa, zausr fo azis abschib. Pehz 14 deenahm behrna azis paness widuweju deenas gaismu, us kuru no patumfas pufgaismas yamasitinam japhreet. — Ne masaka wehriba jagreesch us azihm p e e m a h z i s h a n a s . Repilniga jeb ne

pareisa (no daudis pusehm) istabas apgaismoschana, mahzischa-nahs pakrehflä un kad debefs pahr daudis apmahzijees, ir azihm loti skahdigis; tapat kad skolas benki nepareisi taisfhti un behr-nus spesich pret dabu sehdeht; kad mas ruhmes dehl behrneem ja-sehd pahr daudis tuwu kovā, jeb jamahzabs is slikti drukatahm, no-lekhsitahm grahamatahm, nobalejuschahm jeb azis apschiboschahm fahrtcham u. t. pr.; tahlak tad skoleni zaur sifpru galwas no-leekschahu grahamatu tur pahr daudis tuwu pee azihm un beidsot, kad tahs pahrleku nomoza zaur nepareisu stundu fahrtibas ee-grosishchanu, kā par pecm. kad wairak stundu no weetas ir tahd-mahzischahns, kur jo usmanigas redsefchanaš waijaga (rafstift, sihmecht, lasift un. t. pr.) un pawisam kad no azu eespehjas pahr daudis pagchr, tahs bes fahrtigahm skolas-stundahm wehl nomozot ar klaweru-spheleschahu, adischahu, schuhschahu, brodecere-schahu un ta pr. Sinams ka ari ahrypus skolas azis zil ween eespehjams jasaude, waj nu fewi mahzibā ijsglihtojot, jeb deenischku darbu pastrahdajot. Slikti apgaismoschana, pretdabiga sehdeschana un netihrs gaiss ir wis wairak, no kam ja-sargajahs. To zitu prahru kovschana ir daudis weeglaka un ne-weenam prahrigam zilwekam, pee nopeetnas gribas, nebuhs ne-eespejama.

Nam mums sweschu wahrdw waijaga?

„Nekas nau pilnigs jem faules.“ Kas schi sakama wahrda paterfibū nebuhs atsinis? Kas winu jo wairak ne at-
sihs, ar walodu un winas likumeem nodarbodamees! Sinams,
ka sché it ihpaschi runajam no sawas mahtes-walodas. Uj
abahm pusehm war malditees, pahr Latweeschu walodu spree-
schot: us weenu — stihwejotees, ka ta deesgan pilniga; us ohtru,
winu mahnejot par nepilnigu. Kà daschà leetâ, ta ari sché
widus zelsch buhs tas labakais. Teem, kas muhsu walodu
neewà par nepilnigu, prastu un nabadsigu, jau tadehl nau
taisniba, ka zaar soleem, ko mehs ihsa laikâ us rakstneezibas
lauka spchruschi, peerahdahs, ka muhsu wahrdu krahjums,
muhsu mahtes walodas dauds-fahrtiba un isweiziba ne mai
nau majaki un nepilnigaki, ka to pee zitu, tagad attihsttu
tautu nepilnigà attihstschanahs stahwokla atrodam. Ohtreem,
kas Latw. walodu issaka par pilnigu, tadehl nau taisniba, ka
mehs mahtes mehle runajot kuru tatu brihdi, pee kura fatra
schweschha nosaukuma atduramees us truhkumeem un nepilni-
bahm. Echo kovà sanemot mehs atrodam par taisnibu:

- a) Latw. waloda nau nepilnigaka, ka zitas walodas bijus
schas uſ ta pascha atlihtischanas stahwokla, kahdu ta-
gad muhsu raktneeziba eenem;

b) wina nau pilnigaka, ka zitu tautu walodas, kas, ka
muhsu waloda tagad, zihniyahs behyna pehdas un neze-
nischanas tehryu atmest un pahreer uſ jo pilnigaku stah-
wokli;

c) muhsu waloda deesgan ir spehziga, iſ servis paschas, iſ
ta dihgla, kas wina atrodahs, peenemtees pilnibā, pla-
schumā un daudskahrtibā, tik ka mums, ka Kronwalda
Altis peerahdijis, ne ik reises ir atronama atslehga no
paslehytahs dahrgahs mantas durwiht;

d) bet nau waijadfigs, wahrdus atwasnaht jeb isdomaht,
kur te e, ka sinatnibas nosaukumōs, no zitahm tautahm
jau atrasti un wispaehrige eewesti; tadehl mums, pebz
zitu tautu yrechsch-sihmes, truhftoschee wahrdi no zi-
tahm, jo wairak atlhihtitahm tautahm jatapina, ti-
kai ar to eewchroschanu, ka swescheem wahrdeem jadod
galotnes pebz muhsu walodas likumeem.

Ka pee tam mahtes-walodu nebuhs ka nemihlu pamahti ußluhfot jeb wehl nizinaht, bet wiſas weetās un leetās ar miheſtibū kopt un pehz eespehſchanas attihſtiht, to fajutihſ latr̄, kas nau mužā audſinahſ un par ſpundu chdinahſ, kas ſewi nejuhtahſ par nezeenigu, nederigu tautas lozeli un kas nau paſiſis bes tautibas, ka nerahntis dehls, fo mahte ſodidama atſuhmuſe.

Tik taſlu ar muhſu walodas teefahm eepafinuſchees pahreeſim uſ to jautajumu:

Kurās weetās un leetās ihpaſchi ſwefchu wahrdu pee-nemſchana waijadsiga?

Deenifchka ſadſhwē mums peeteck ar to wahrda krahjumu, kas mums jau ſinami. Jo taſlak eedami mehs atronam ne-lihdſenumus un truhkumus, kas wiſpirms jaſahrwar, ja gribam pee mehrka aifkuht. Pee tam ſaweeem tauteeſcheem peepalihdſeht ir muhſu nodoms, ka to jau pirmā „Skolas“ numurā iſſazijahm. Wiſpirms ir ſinatnibas laukā daſchāſ walodas plaſnaſ, kas jaſpilda; un ja pee tam ne iſ reiſes pareiſu zeli trahpam, tad lai latr̄ apdomā, ka wiſs eefahkums gruhts un ka uſ ta pamata, fo mehs tautu zeenidami zelam, ziteem peenahkſees jo taſlak buhwcht. Attihſiſchanahſ-laufſtachu ir ne iſmehrojams, tik zitās leetās, ka ari pee walodas. Oto ſchkehrſli nereti it ſahpigī ſamanam darifchanu un ihpaſchi teefas leetās. It nowilus mums ſewim jaſlihdſahs ar kaimina wahrdeem un noſaukumeem, tadehſ ka mumis paſcheem taſdu truhkſt. Sinams nau walodas waina ween, ka mehs par peem, teefu un zitās ſinatnibas wehl tik taſlu eſam atpakaſ palikuſchi, bet eimesls, kamdehſ taſ notiſis, ar pilnu teefiſu tika aifween meklchiſ muhſu walodas wahjibā un neſiſnibā. Pahrwaram mehs ſcho, tad ari atkritihs ſchis ſchkehrſlis un mchs — waj nu ziti to grib, jeb nē — peenemſimecs eekſch ſinatnibahm pilnibā un zaur to eenemſim laſchu un tautu ſadſhwē to ſtahwofli, kas mums no Deewa un zilweku puſes peenahkſahs. Zit tuvu mehs jau buhtu ſchim augſtam, ſwehtam mihrkim, kaf weža Stendera taſlu uſ preeſchu parediſedamais milſu gars buhtu atradiſ augliu weetu to Latweeſchu ſrdis un galwās, kas pehz wina eeguhwahs augſtakas ſinatnibas mahzibas! Bet leelaka dala no ſcheem wiſreem nreja par kaunu, pee Latweeſcheem peedereht un wehl jo waiaſk preeſch wiſu attihſiſchanahſ ſtrahdah. Wini aifleedſa ſawu mahti un mahtes-walodu un ta iſauga no labas ſehklas niſni angli. Bet fo lai runajam par wiſreem, kas preeſch mums diwkaſtigī miruſchi!

Jaunakōs laikōs Latw. walodas attihſiſchanas leetā ſtarp ziteem kreetneem wiſreem ar ſekmi ir ſtrahdajuschi ihpaſchi Bielenſteins un Kronwalda Altis. Bielenſteins zaur ſawu trihſkahrtigu gramatiſu ir mums Latweeſcheem preeſchtihiſis mantas, kas valiks muhſchigi, bet kas deemſchihl ne no wiſeem teek pilnigi atſihtas un zeenitas. Waj wiſch ar ſcho palekamu darbu ir tikai gribejis ſawu eespehju walodu ſinatnibā parahdiht? Netizam; mums leetahſ, ka iſ ſcheem darbeem tomehr iſſpihd kahda ſaſildidama, apgaifmodama gaifma, kas ſpihd pehz uſzihitagis miheſtibas, fo wiſch tautai parahdiſis ar kreetneem, gruhtem darbeem. Un waj wiſam ne ees ka wežam Stenderim? waj ar tik pehz 100 gadeem neſahks atſiht, fo wiſch preeſch Latweeſcheem ſtrahdajis!

Un Kronwalda Altis? Wiſch nau daudi rakſtijis, bet wina gars dſihwo muhſchigi tautā! Wiſch ir mahzijis to iſlectot, fo Stenders preeſch 100 gadeem dehſtijis, un fo

Bielenſteins pehz Stendera, ſinatnibas ſinā, mums ir ſakrahjis. Wiſch ir mahzijis, tautu un tautas walodu mihecht un zeenicht. Un waj tas ir maſ? Teefcham ne maſaka manta ka ta, fo wina diwi leeſee amati-beedri mums dewuſchi. Mums leekahſ, ka ſchee trihſ wihi ſeineiſchi pilnigi lihſigu gohdu un zeenifchanu, jo kaf mehs ar tikai weenu no wineem dohmajam ne-eſoſchu un nebuiſchi, tad Latweeſchu walodā un rakſteeziſba ronahs plaſna, fo neſpehj iſpildiht.

Wiſu fehla atradihs augliu ſemi „Skola“ un wiſu nopeſni parahdiſees eekſch taſs ka dſihwa leeziſbas ſiſme. Tas, fo wina ſahkuſchi, kam wini pamatu likuſchi, zaur „Skolu“ lai pahreet dſihwā tautas garā un lai tur atron ſekmigu ſemi!

Wiſu to atſihdami mums it nopeetni jaſtrahdā pee muhſu mahtes-walodas attihſiſchanahſ, un nedomajam nepareiſi da-rijuſchi, ka jau nahekoſchā numurā zeen. Iſitajeem paſneegſim fahdus ſwefchus jeb jaunus wahrduſ un wiſu tulkojumu.

Pahr tulkoſchanu.

Ar tulkoſchanu pahrzel ſchij walodā to, kaſ otrā rakſtihſ waj runahſ. Pee tam jaeeſehro a) ka walodas likumi ne-teek pahrkuhyti; b) kahdā garā jatulko?

a. Katriai walodai ir ſawadi likumi un ihpaſchibas; tulkoſjam jaſaprot pilnigi tik weeni, ka otrā, jo zitadi wiſch nu originalu ſapratihs nepareiſi, jeb to, kaſ tur ſazihts jeb domahſt, iſſkaidros otrā walodā nerifti. Zit ehrmoti daſchā teizeens ſlan otrā walodā, kaf to wahrdu pehz wahrda pehz originala tulko, nebuhs ihpaſchi jaſſkaidro.

b. Ne maſak jaeeſehro, waj tulkoſjam atwehletas kahdas brihwibas, ka pee teikahm un ſtahwteem, kur tikai nodomas pawedeenu nedrihſt paſaudeht, bet zitadi no originala war atkahptees; jeb waj wiſam ari wahrdu dehſ jaturahs ſtingri pee originala, ka pee likumeem un dokumenteem, kur tulkoſajs pahr wahrdu nodomu nedrihſt ſpreest un to pehz ſawahm domahm pahr tulkoſot; jo tik likumu, ka ari dokumentu ſaturas nodomu, ſtrihdus leetā, tikai teefneem peenahkſahs apſpreest un iſſchkiſt, ne tulkoſjam. Tā man reiſ gadijahs kahdas beedribas likumus laſhit, kuri Wahzu walodā bija zitadi, Latweeſchu atkal zitadi un Kreewu walodā wehl jo zitadaki. Originals bija kreewiſki; tulkoſajs, to nepareiſi ſapratis, bija Wahzu walodā kahdös pantinös eetulkojis pawiſam nepareiſu garu jeb noſiheſchanu, un Latw. tulkoſajs atkal nebijia Latweeſchu walodas likumis pilnigi ſapratis un ari no ſawas puſes pehz labakahſ eespehſchanas paſihdſejiſ jaukt. — Schi gadijuma atminejos, jauno ſkolas-likuma tulkojumu Latw. awiſes ſalihdſinadams ar Kreewu originalu un Wahzu tulkojumu. Maſakās wainas atſihdams uſ preeſch-deenahm, peerahdifchū tikai leelakahſ.

3. pant. pee b), „Landessprache“ ir tulkoſot ar te h w ſe me ſ walodā; ar Landessprache Wahzu opſihme to walodu, ka ſinamā ſe me wiſpahrige top runata; pee mums runā Latweeſchu, Wahzu un Kreewu walodu. Kura no ſchihm nu ir ta, ka ſinamā domata? Muhſu te h w ſe me ir wiſa Kreewija, lihſt ar wiſahm gubernahm, tadehſ tad nu buhtu jadomā, ka ſchē runā no Kreewu walodas, ja tuhliht pehz „Landessprache“ likumā no taſ ſebuhtu ihpaſchi runa. Wahzu waloda ſchē nebuhs domata tadehſ, fo leelaka dala Latweeſchu to neſaprot un ta ka mums likumi preeſchā, kas ihpaſchi preeſch lauku pagateem doti, tad ar „Landessprache“ gan buhs nodomata Lat-

wēes̄hu (Igaunijā — Igaunu) waloda, kō ahtraki wareja tul-
kot ar semes-walodu, ja negribeja ūaus̄hu leetot, bet
ne wīs patgalwīgi ar teh wsem̄s walodu.

6. v. stahw skaidreem wahrdeem: „Kad behrni bei likumiga eemesla truhkst, tad wezaki jeb audsinataji friht naudas strahpè,“ ko ari ta war fayraft, ka tahdi wezaki, kam behrnu pawisham nau, friht naudas - strahpè, kamehr schè tatjchu teek runahis no skoleneem, kam nebuhs aiskawetees no skolas apmekleschanas.

Peesihmejumā pee 6 p. lašam: „Bet scheem behrneem wai-
jaga brihwlaikā nahkt pee luteru draudses mahzitaja pahr-
klausishanā eeksh tizibas mahzibahm.“ Tee wahrdi wai ja ga
un nahkt nestahvne kreewu originalā, nedž ari Bahzu tulko-
jamā, bet ir peelitti no pahrtulkotaja. Kā schini weetā pebz
originala lašams, es norahdu us „Skolas“ pirmo numuru.

Bee tul kojuma 8. p. „Laukskolotajs tohp no dsimts funga jeb pagasta preeskchā stahdihs“ zelabs tas jautajums: kam ir preeskchā-stahdischanas teesiba, kad tikai weens skolu uztur? Var peem. kad dsimts fungs to dara no sawas mantas, waj pagastam tad ari ir minetā teesiba, un otradi? No likuma ir redsams, ka tam veenahkahs schi teesiba, kas skolu uztur, un ja abi to dara, tad abeem. Tapat Latv. aw. rašta, ka skolotajs jastahda preeskchā, kamehr likums tik no kandi-
dāta runā.

Wisur, kur likums runā no skolas komisijahm, tur Latv-
aw. eezel tē'efas, un kur likums nosaka, ka pēc laukskolu
wirs - komisijas peeder ari weena no muishneeku komitejas
ijswehlejama rahte jeb weens padomneeks, tur wina ta weetā eezel
laukskolu pahrluhku.

Sinnams, Latv. aw. nau Waldibas organs, bet „kristiga awišču lava,” tā wina pate fewi nosauzahs, un tadehk us winas tulkojumeem laudis ar tik leelu swaru nesiks, tā us Waldibas awiščes sludinajumeem; bet kād winai wehl nepeteek ar nerik itigeem nosaukumeem, kād wina turklaht weenam wirskomisijas lozeklim, par peem. rāhēti, tā wina dehwē par laukfkuolu iſlu hku, dīshrahs peelikt tabdu swaru, kas preeksch skolotajeem, kuri pebz 8. likuma pantina newarehs pastahweht vahrbaudischana, „scho leetu sinahs tā wadiht, tā tas buhs skolotajam un skolahm par labu,“) — tad gan newareja kluſu zeest, tāi skolas-waldibai nedod nepareisu wahrdū un tāi neriktiigā iſkaidrošchana nedabu eesaknōtees.

Rahds ſſeleigis Kuriemē.

Widsemes pseefmu-grahmata jaunā drukā.

(Beijing)

Ari mums jaunā Widz. ds. gr. ir nahkuſe rokā un to jo
plahtak apluhkojuſchi newaram zitadi, ka „Mahjas weesa“
sinotajam vilnu taisnibu dot, lai gan mehs nesaetamees ar
winu tanis wahrdōs, ka papihris lihdsinajotees tam, kurā
eetin wihma budeles. Drūka ſtahs zauri ohtrā lapu puſe un
wainas neturam par waijadfigu wahrdū pebz wahrdā uſrah-
diht; peetiks ka mehs peeminam, ka grahmata preekſch Deewa-
kalpoſchanas teefchahm neder! Un neween wezeem ta neder,
bet ari jaunee ar wiua netiks galā, tadehl ka gandrihs ne
weenas lapu puſes nau, kas buhiu vareiſi drukata.

Newar jau laikrakstos un zitās grahmatās no drukas mī-
fejuumeem deesgan issargatees, zit dauds wairak peenahkabs
luhgšchanas grahmatās tāhs nowehrst! Ar tāhdu prahtu lai
dseed basnizā iſ grahmatas, kas sawas drukas pehz lihdīna-
jabs skolena wainu pilneem raksteezibas mehginajumeem? Ja
drukatajam negribam pahrmest publikas nezeenishanu, tad
masakais winu newaresim vis aifstahweht no tāhs pilnigi no-
pelntas pahrmeschanas, ka winsch tāhdu preefch Deewa
kalpošchanas tik swarigu darbu iſdarijis ar nepilnigeem lihd-
sekleem un tadeht wairak waj masak ne kā nerchkinadams.
Buhtu winsch drukas zaurluhkošhanu uſtizejis wiham, kas ko
prot no Latweeschu walodas, jeb, ja wairak nē, kas mahk
katwiski lāſiht, tad wīſa nelaime buhtu nowehrsta; drukata-
jam nebūhtu tāhda ūkahde notikuse un publikai nebūhtu atkal
warbuht gadeem jagaida uſ zitu, derigu druku. Beidsot
wehl peeminesim, ka ari Wahzu awise „Zeitung für Stadt u.
Land“ publikas labumā ſcho nepareisibu it nopeetni zel preef-
schā un veerahda, ka tāhdās swarigās leetās wairak jaezewehro
peeflahjita u.a fahrtiba.

Weza un jauna laika-grahmata us to gadu 1876, drukata

Jelgawā, pee Steffenhagena un dehla,
fatur 6 drukas lofsnes un maksā 10 kap. Kalendris pats
wezā, pašīstamā tehrpā un ari — wezā ortografiā. Newi-
sus zelahs jautajums: kapehz wehl dubultneeki? Waj iſde-
wejs eevehro wezo Latveeschu wahjabs azis, kas no behru
deenahm ar dubultneekem apraduschas, jeb waj nau bijis
laika, dubultneekus iſdsehst? Mehs domajam: Kad jau wi-
ſos Latv. laikrakſtos ſchee newaijadſigee walineeki un welti
maisēs ehdeji atmetti; kad tos ari neweens rakſteeks wairs
neperetur, kas paſpehj no wezahm eeraschahm atrautees un kam
jauno laiku zenteeni nedara ihgnumu, tad buhtu gan ar Steffen-
hagena funga kalendrim reiſ laiks atnahzis, fur tam no we-
zeem dubultneekem jaſchkirahs. Zeresim, ka ſchi ſirdi aijgrahb-
dama ſchirkhanahs jau nahloſchā qadā notiks. Kalendra ſaturu
aplukhot mumis jaſreezajahs par teem kreetneem ſoleem, kas
ari ſchē manami. Muhsu azis eepreezina neween glihts papih-
ris un zaur zaurim patiſkama druka, bet ari jaufa, no ſkunts
pra teja (ka dſirdam ahrsemē) taisita bilde, kas iſrahda Mahr-
tinga Lutera peemings-ſibni Wormſes nifſehtā

Zapreezajahs diwkräftig ka reis ari Latweescheem pasneeds labas bildes. Bes tam ihpaschi wehl hapeemin labâ walodâ farakstihits stahsts is ahrsemes muischneeku un lauschu dñshwes, kurâ tohp peerahdihts, zik tahlu us nezeleem aifswed weenfahrt eekschliga neisglithofschana un asins karstums, — vtru kahrt apzeetinata, augsprahtiga firds, un ka ihsta laime mellejama krißtiga dñshwê, kas parahdahs pazeetibâ, padewibâ, taifnibâ un apschehloschana. Zaurim = zaurim nemot mums Seffenbagena kalenders iaußflawé.

Drukas mīsejumi 1. „Skolas” numurā.

Pirmā l. pušē, 15. rindā no augščas a preeščanas weetā jałafa: apvypreeščana.

Skolas likuma 15. pantinā, 4. rindā no apalschas, pebz teem wahrdeem: "slikti preekshā," jalasa: iswehlejamas rahts, is weena nolaufkolu wirs-komifija siwehlejama hasnizas wirs preekshaneeka u. t. vr.

Afbilledet af redaktøren i sidewejse: G. Mæther.

Drukats vee J. A. Steffenhagen un debla.

^{*)} Basnič. um ſt. ſtuad no 15. Oktobra, 82. l. v.

No zensures atweilts. Ribag, 20. October 1875.